EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 23.08.2005
KOM(2005) 385 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

EUROOPAN YHTEISÖJEN VARAINHANKINNASTA JA LAINANANNOSTA VUONNA 2004

{SEC(2005)1053}

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto 3

1. VARAINHANKINTA VUONNA 2004 3

2. YHTEISÖN ULKOPUOLELLE SUUNTAUTUNUT LAINANANTO 4

2.1. Yleiskatsaus 4

2.2. Yhteisön makrotaloudellinen rahoitusapu 4

2.3. EIP:n lainananto vuonna 2004 Keski- ja Itä-Euroopassa, Välimeren alueella, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä Etelä-Afrikan tasavallassa 5

2.3.1. EIP:n päämäärät ja ensisijaiset tavoitteet 5

2.3.2. Lainanantotoimet 6

2.3.3. Riskien jakaminen 6

2.3.4. Yhteistyö muiden instituutioiden kanssa 6

2.4. Lomén/Cotonoun sopimuksen allekirjoittajavaltiot - lainanantotoimet 7

3. LAINANANNON VAIKUTUKSET TALOUSARVIOON 7

3.1. Yhteisön talousarviosta myönnetyt takaukset 7

3.2. Korkotuet 8

3.3. Riskipääoma 8

JOHDANTO

Euroopan yhteisöjen lainanantovälineitä koskevissa neuvoston päätöksissä määrätään, että komissio tiedottaa neuvostolle ja parlamentille vuosittain näiden välineiden käytöstä.

Yhteisön ulkopuolelle myönnettyjen lainojen osalta komissio on velvoitettu neuvoston vuosina 1997 ja 2000 tekemillä päätöksillä[1] antamaan vuosittain neuvostolle ja Euroopan parlamentille kertomuksen yhteisön talousarviosta taattujen Euroopan investointipankin (EIP) lainojen täytäntöönpanosta Keski- ja Itä-Euroopassa, Välimeren alueen valtioissa, Latinalaisessa Amerikassa, Aasiassa ja Etelä-Afrikan tasavallassa. Samat velvoitteet on laajennettu koskemaan muitakin päätöksiä (päätösten viitetiedot on lueteltu alaviitteessä 4).

Näiden tiedonantovelvoitteiden täyttämiseksi kertomuksessa käsitellään lainatoimia alueittain. Yleiskuvan antamiseksi lainanantotoiminnasta kertomuksessa on myös lyhyt yhteenveto yhteisön makrotaloudellisesta rahoitusavusta kolmansille maille sekä yhteisön lainanantoon liittyvistä korkotuista ja takauksista. Tietoja annetaan myös Euratomin lainanannosta.

Tähän kertomukseen liittyvät taulukot julkaistaan komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa. Tekstissä mainitut taulukot viittaavat kyseisen asiakirjan taulukoihin.

1. VARAINHANKINTA VUONNA 2004

Komissio on valtuutettu hankkimaan rahoitusta pääomamarkkinoilta kunkin yhteisön (EHTY, EY, Euratom) puolesta rahoittaakseen neuvoston päättämät lainanantotoimet. Koska yhteisön uusi rahoitusväline (NCI) on käytetty enimmäismääriin asti ja EHTY-sopimuksen voimassaolo päättyi vuonna 2002, näillä välineillä ei hankittu varoja markkinoilta vuonna 2004. Makrotaloudellista rahoitusapua varten hankittiin lisää varoja kerran vuonna 2004, jotta voitiin myöntää laina Bosnia ja Herzegovinalle. Euratom-lainavälineen mukaisia varainhankintatoimia toteutettiin kaksi Bulgariassa sijaitsevalle ydinvoimalalle myönnettävien lainojen rahoittamiseksi.

Edellä esitetystä huolimatta Euroopan yhteisöjen ja EIP:n varainhankinnan kokonaismäärä kasvoi vuonna 2004 18,8 prosenttia ja oli 49,9 miljardia euroa, kun se oli edellisenä vuonna 42,1 miljardia euroa (ks. taulukko 1.1). Tämä johtui pääasiassa EIP:n varainhankinnan kasvusta.

Kun otetaan huomioon takaisinmaksut, peruutukset ja valuuttakurssivaihtelut, lainakanta oli 216,6 miljardia euroa 31. joulukuuta 2004 eli 10,3 prosenttia suurempi kuin vuonna 2003 (ks. taulukko 1.2).

Lainakannan valuuttajakauma (ks. taulukko 1.3) osoittaa, että euromääräinen lainanotto vähentyi vuonna 2004 44,9 prosenttiin kaikista lainoista (vuonna 2003 54,9 prosenttia) samalla kun yhteisön muiden valuuttojen määräinen lainanotto väheni 19,1 prosentista 13,0 prosenttiin. Yhteisöjen ulkopuolisten valuuttojen osuus lainanoton kokonaismäärästä kasvoi 26,0 prosentista 42,0 prosenttiin. Lainat Yhdysvaltojen dollareissa kasvoivat 23,0

[1] Päätös 97/256/EY ensimmäisestä yleisvaltuutuksesta ja päätös 2000/24/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, toisesta valtuutuksesta.

prosentista 41,6 prosenttiin suuren markkinakysynnän myötä, mitä tukivat erittäin matala korkotaso ja Yhdysvaltain dollarin heikentyminen suhteessa euroon.

Matala korkotaso ja taloudellinen epävarmuus on saanut EU:n toimielimet jatkamaan siirtymistä vaihtuvakorkoisiin lainoihin. Vuonna 2004 kaikki lainat otettiin vaihtuvakorkoisina, kun vuonna 2003 vaihtuvakorkoisten osuus oli 99,3 prosenttia.

Viimeinen uuden rahoitusvälineen mukainen laina saatiin kokonaan lyhennettyä vuoden 2004 lopussa.

2. YHTEISÖN ULKOPUOLELLE SUUNTAUTUNUT LAINANANTO[2]

2.1. Yleiskatsaus

Yhteisön kanssa yhteistyösopimuksen tehneille kolmansille maille myönnetään rahoitustukea eri muodoissa maantieteellisen alueen ja saavutettavien tavoitteiden mukaisesti. Kyseessä ovat yleensä kahdenväliset lainat (makrotaloudellinen tuki tai maksutasetuki), kun yhteisö osallistuu maan makrotaloudellisen tasapainon palauttamiseen. Komissio hallinnoi kyseisiä rahoitustoimia neuvoston päätösten mukaisesti.

Muissa tapauksissa kyseessä voi olla joko suora rahoitus yksittäisiin hankkeisiin tai globaalilaina pankeille, jotka huolehtivat niiden suuntaamisesta pienemmille paikallisille hankkeille. EIP hallinnoi näitä lainoja tavanomaisten ehtojensa mukaisesti, ja sillä on yleensä unionin talousarviotakaus.

Euratomin lainavälinettä voidaan käyttää jäsenvaltioille ja eräille päätöksentekohetkellä yhteisön ulkopuolisille maille (Armenia, Bulgaria, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Ukraina, Unkari ja Venäjä) myönnettävään rahoitukseen.

Maantieteelliset alueet, joilla yhteisö harjoittaa lainanantoa, on lueteltu liitteessä (ks. taulukko 2.1).

2.2. Yhteisön makrotaloudellinen rahoitusapu

Luottoina myönnettävä makrotaloudellinen rahoitusapu on luonteeltaan poikkeuksellista ja liittyy kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiin tukea eräiden siirtymävaiheen makrotaloudellisia ongelmia ratkovien maiden maksutasetta yhdessä Bretton Woodsin instituutioiden kanssa. Yhteisön osalta toiminnassa keskitytään maantieteellisiin lähialueisiin, kuten Keski- ja Itä-Eurooppaan, Länsi-Balkaniin ja Kaukasuksen alueeseen. Tuen maksamisen ehtona on, että tuensaajamaat toteuttavat vaaditut makrotalouden vakauttamistavoitteet ja rakenneuudistukset. Näillä edellytyksillä vuosittain toteutettavien toimenpiteiden määrä on rajallinen, ja tuen vuosittaista muutosta on vaikea vertailla asianmukaisesti.

Tästä välineestä maksetut avustukset ja lainat on lueteltu liitteessä (ks. taulukko 2.2). Lisätietoja on myös komission vuotuisessa kertomuksessa kolmansille maille myönnetyn makrotaloudellisen rahoitusavun toteutuksesta[3].

---

[2] Euroopan yhteisöt eivät myöntäneet lainoja EU:n jäsenvaltioille. Uusien jäsenvaltioiden liittymisen myötä 1. toukokuuta 2004 niille myönnettyjä taattuja lainoja ei ole enää pidetty ulkoisina toimina.

2.3. EIP:n lainananto vuonna 2004 Keski- ja Itä-Euroopassa, Välimeren alueella, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä Etelä-Afrikan tasavallassa[4]

Luku 2.3 muodostaa neuvoston päätöksen 2004/24/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, 2 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle toimitettavan vuoden 2004 vuosikertomuksen.

2.3.1. EIP:n päämäärät ja ensisijaiset tavoitteet

EIP on toiminut edelleen **Keski- ja Itä-Euroopassa**, vaikkakin toukokuun 1. päivänä toteutuneen laajentumisen seurauksena liittymistä edeltävien sopimusten perusteella rahoitukseen oikeutettujen maiden määrä väheni. EIP on sen jälkeen jatkanut toimintaansa liittyvissä valtioissa ja ehdokasvaltioissa (Bulgaria, Romania, Kroatia ja Turkki) sekä edelleen tukenut Länsi-Balkanilla investointeja eri sektoreilla (infrastruktuuri, pk-yritykset/mikrorahoitus jne.).

Vuonna 2004 EIP jatkoi toimintaansa, joka perustuu Venäjän Itämeren altaan valikoiduille ympäristöhankkeille suunnattuun erityislainajärjestelyyn. Se valmisteli myös edelleen uutta valtuutusta, joka kattaisi toimenpiteet Venäjällä ja ulottuisi ensimmäistä kertaa kattamaan Moldovan, Ukrainan ja Valko-Venäjän[5].

EIP antaa etusijan viestintä- ja energia-alojen parantamiselle, nykyaikaistamiselle ja kehittämiselle, ja korostaa erityisesti Euroopan laajuisia verkkoja (TEN) sen pohjalta, mitä liikenneministerit määrittelivät yleiseurooppalaisessa liikennekokouksessa maantie- ja rautatieyhteyksien kehittämisen keskipitkän aikavälin ensisijaisiksi tavoitteiksi.

EIP:n hankkeisiin liittyville ympäristökysymyksille annetaan etusija kyseisten maiden mukauttaessa lainsäädäntöään vähitellen EU:n lainsäädäntöä vastaavaksi. EIP tukee myös pk-yrityksiä ja muita teollisuusaloitteita, erityisesti suoria ulkomaisia sijoituksia joko suoraan tai sen globaalilainavälineen kautta, erityisesti kun mukana on EU-kumppaneita.

Välimeren alueella EIP myöntää valtuutukseen perustuvat lainat Euro–Välimeri-alueen investointeja ja kumppanuutta koskevasta rahoitusvälineestä (FEMIP) pääasiassa Euro–Välimeri-kumppanuuden puitteissa näiden maiden talouskehityksen tukemiseksi. EIP:n lainoilla tuetaan yksittäisiä investointihankkeita ja globaalilainavälineen kautta pienempiä hankkeita ja pk-yrityksiä, ja samalla vahvistetaan eri maiden rahoitussektoria.

Vuosia 2000–2007 koskevan EuroMed II -lainanantovaltuutuksen lisäksi ja neuvoston pyynnöstä EIP on jatkanut ohjelmaa, jossa se myöntää lainoja omista varoistaan ilman talousarviotakausta Välimeren alueen kumppanuusjärjestelyn puitteissa.

EIP:n omista varoistaan valtuutuksen nojalla myöntämiä lainoja täydennetään vielä korkotuella (ympäristölainojen osalta) ja yhteisön talousarviosta myönnetyllä

---

3 KOM(2005) 245 ja sen liite SEC(2005) 747.

4 Oikeusperusta: neuvoston päätökset 97/256/EY, 98/348/EY, 98/729/EY, 99/786/EY, 2000/24/EY sellaisena kuin se on muutettuna päätöksillä 2000/688/EY, 2000/788/EY, 2001/777/EY ja 2001/778/EY.

5 Neuvosto antoi 22. joulukuuta 2004 uuden 500 miljoonan euron valtuutuksen (2005/48/EY), jota nyt toteutetaan.

investointipankin hallinnoimalla riskipääomalla. Tämä on seurausta siitä, että vuonna 2003 perustettiin FEMIP:n teknisen avun tukirahasto, joka käyttää Euroopan komission MEDA-asetuksen nojalla myöntämiä varoja.

FEMIP:tä vahvistettiin vuonna 2004 perustamalla rahoitusvälineeseen osasto laajempien riskinjako-operaatioiden mahdollistamiseksi ja erityisrahasto muiden kansainvälisten rahoituslaitosten yhteisrahoitusrahaston mallia noudattaen.

Turkin erityistoimintaohjelmaan perustuva lainananto jatkui ja käytettävissä olleet varat on nyt kokonaan käytetty.

Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa investointipankki rahoittaa sekä saajamaiden että yhteisön etujen mukaisia hankkeita, jotka koskevat hankkeiden yhteisrahoitusta EU-maista olevien hanke-ehdotuksen tekijöiden kanssa, teknologian siirtoa ja yhteistyötä energia-alalla ja ympäristönsuojelussa.

Etelä-Afrikan tasavallassa pankin tavoitteena on osaltaan auttaa maan jälleenrakennus- ja kehitysohjelman toteuttamisessa.

EIP:n vuodesta 2000 toteuttamista toimista on tiivistelmä liitteessä (ks. taulukko 2.3.1).

2.3.2. Lainanantotoimet

Lainat on jaoteltu maittain ja toimialoittain liitteessä (ks. luku 2.3.2 a–d).

2.3.3. Riskien jakaminen

Neuvoston päätöksellä 2000/24/EY[6], sellaisena kuin se on muutettuna, annetaan yhteisön kokonaistakaus 65 prosentille sovittujen lainojen kokonaismäärästä. Riskinjakojärjestelyiden nojalla yhteisön takuu kattaa ainoastaan poliittiset riskit sellaisten EIP:n lainojen osalta, joilla ei ole valtion myöntämiä projektitakuita; sen sijaan yhteisön takuu kattaa sellaisten lainojen kaikki riskit, joilla on valtion myöntämä projektitakuu. Investointipankki käyttää yhteisön takausta yksittäiseen lainaan vain, jos hankkeen vakuus ei kata pankin lainavaatimuksia.

Riskien jakaminen 31. joulukuuta 2004 on esitetty liitteessä (ks. taulukot 2.3.3 a ja b) nykyisten valtuutusten osalta.

2.3.4. Yhteistyö muiden instituutioiden kanssa

EU:n jäseneksi 1. toukokuuta 2004 tulleissa maissa sekä edelleen myös liittyvissä valtioissa ja ehdokasvaltioissa EIP noudattaa luotonannossaan EU:n ohjelmaa, jolla autetaan ehdokasmaita valmistautumaan liittymiseen erityisesti rahoittamalla näiden maiden ja EU:n infrastruktuurin yhdentymiseen suunnattuja investointeja ja tukemalla pk-yrityksiä. Hankkeita rahoitetaan yhdessä muiden rahoituslaitosten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Siten investointipankin

---

[6] Neuvoston päätöksessä 2000/24/EY, sellaisena kuin se on muutettuna, ”EIP:tä kehotetaan pyrkimään siihen, että tämän päätöksen nojalla myönnettäviin lainoihin liittyvä kaupallinen riski katetaan 30 prosentin osalta muilla kuin valtion takauksilla mahdollisimman laajalti yksittäisiin aluekohtaisiin valtuuksiin perustuen. Prosenttimäärää nostetaan aina kun se markkinoiden kannalta on mahdollista”. Vuonna 2004 pankki jatkoi toimintaansa riskien jakamiseksi.

toiminta on osa toimintamallia, joka perustuu tiiviiseen yhteistyöhön komission kanssa ja tarpeen mukaan asianosaisissa maissa toimivien kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa.

EIP toimii läheisessä yhteistyössä Phare/Ispa-ohjelman kanssa, jonka kanssa se on kehittänyt toimivan ja edunsaajavaltioiden suuresti arvostaman yhteistyösuhteen. Phare-ohjelmalla annetaan usein tukea investointeja edeltävässä vaiheessa ja näin varmistetaan, että EIP:n hankkeiden tueksi toteutetaan tarpeelliset tutkimukset ja myönnetään teknistä apua. EIP on yhteistyössä Pharen kanssa myös infrastruktuurihankkeiden yhteisrahoituksessa.

Yhteisrahoituksen osuus EIP:n rahoittamista hankkeista vuonna 2004 esitetään liitteessä (taulukot 2.3.4–2.3.6). Muita hankkeita rahoitettiin EIP:n omasta jäsenyyteen valmistavasta rahoitusjärjestelmästä, mutta ne eivät kuuluu tämän raportin alaan.

2.4. Lomén/Cotonoun sopimuksen allekirjoittajavaltiot - lainanantotoimet

EIP:n AKT/MMA-maille myöntämien lainojen kokonaismäärä oli 440 miljoonaa euroa vuonna 2004, josta 62 miljoonaa euroa rahoitettiin investointipankin omista varoista ja 378 miljoonaa euroa riskipääomalla (ks. taulukko 2.4)[7].

3. LAINANANNON VAIKUTUKSET TALOUSARVIOON

Lainananto vaikuttaa unionin talousarvioon, jos lainoihin liittyy takaus yhteisön talousarviosta, korkotukea tai lainanantajan kannalta riskinottoon verrattavia erityisehtoja.

3.1. Yhteisön talousarviosta myönnetyt takaukset

Neuvosto päätti 22. joulukuuta 2004 myöntää yhteisön takauksen Euroopan investointipankille Venäjän, Ukrainan, Moldovan ja Valko-Venäjän tietyille hankkeille myönnetyistä lainoista aiheutuvien tappioiden varalta (2005/48/EY) Avattujen luottojen kokonaismäärä saa olla enintään 500 miljoonaa euroa ja EIP:lle myönnetään poikkeuksellisesti 100-prosenttinen yhteisön takuu.

Neuvosto päätti 22. joulukuuta 2004 muuttaa päätöstä 2000/24/EY Euroopan unionin laajentumisen ja Euroopan naapuruuspolitiikan huomioon ottamiseksi (2005/47/EY).

Maantieteellisten alueiden mukaiset uudet enimmäismäärät ovat seuraavat (euroina):

kaakkoiset naapurimaat	9 185 miljoonaa
Välimeren maat	6 520 miljoonaa
Latinalainen Amerikka ja Aasia	2 480 miljoonaa
Etelä-Afrikan tasavalta	825 miljoonaa
Turkki	450 miljoonaa

Näin ollen takuun kokonaismäärä on 19 460 miljoonaa euroa ja komission talousarvio kattaa siitä 65 prosenttia (70 prosenttia edellisen valtuutuksen aikana). Uudessa päätöksessä EIP:tä

[7] EIB Annual Report on Investment Facility ACP EU Cotonou Partnership Agreement http://www.eib.org

kehotetaan hakemaan mahdollisuuksien mukaan muita takuulähteitä (kaupallisia) rahoituksenvälittäjiensä parista ja pyrkimään siihen, että ne kattaisivat 30 prosenttia (aikaisemmassa valtuutuksessa 25 prosenttia) enimmäismäärästä.

Lainatakauskausi päättyy 31. tammikuuta 2007, ja sitä voidaan jatkaa ilman eri toimenpiteitä kuudella kuukaudella, jos lainojen enimmäismäärää ei ole saavutettu.

Komission talousarviosta katetaan lisäksi 65 prosenttia Turkille (Terra) myönnetystä enintään 600 miljoonasta eurosta, johon ei haettu muuta riskin jakamista.

Vuonna 2004 (uuden valtuutuksen viides soveltamisvuosi) EIP:n myöntämien lainojen määrä oli 2 844 miljoonaa euroa, joten uuden valtuutuksen aikainen kokonaismäärä on 13 620 miljoonaa euroa eli yhteensä 70 prosenttia enimmäismäärästä. Niihin liittyvä riskinjako vastaa 20,8:aa prosenttia myönnetyistä lainoista.

Takausten yksityiskohtainen tilanne on esitetty yleisestä talousarviosta katettavia lainoja koskevassa raportissa, jonka komissio laatii puolivuosittain[8].

3.2. Korkotuet

Korkotukea myönnetään useiden yhteisön ohjelmien mukaisesti sekä unionissa että sen ulkopuolella. Komissio on neuvoston pyynnöstä laatinut aiheesta yleisen arviointikertomuksen[9]. Suurin osa näistä ohjelmista on päättynyt, eikä niillä enää ole vaikutusta budjettimenoihin. Liitteessä olevassa taulukossa 3.2 luetellaan vielä käynnissä olevat ohjelmat ja tarkasteluvuoden aikana maksetun korkotuen määrä.

3.3. Riskipääoma

Osana Välimeren alueen maiden ja Lomén sopimukseen kuuluvien maiden kanssa tehtyjä sopimuksia EIP myöntää tuettuja lainoja, joihin liittyy sopimuksen kestoa tai velan vakauttamista koskevia erityisehtoja, jotka tekevät kyseisistä sopimuksista pääomasijoituksiin verrattavia. Välimeren alueen maissa toteutettavat toimenpiteet rahoitetaan yleisestä talousarviosta ja AKT-maissa toteutettavat EKR:n talousarviosta. Tiedot toimenpiteistä esitetään liitteessä (ks. taulukko 2.4).

---

[8] KOM(2005) 306 ja SEC(2005) 915.

[9] KOM(2000) 524, 6. syyskuuta 2000.